

РЕЦЕНЗИЯ

**за научната продукция на д-р Ивелина Аврамова Ефтимова,
участник в конкурс за академичната длъжност „Доцент” в област на висше
образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално
направление 3.1 Социология, антропология и науки за културата (Етнография –
Българска етнология),
обявен от Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”
в ДВ, бр. 37/17.05.2022 г.,
изготвена от проф. д.и.н. Диана Атанасова Радойнова, външен член на състава на
Научно жури, назначено със Заповед №РД-16-133/15.07.2022 г. на Ректора на
Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”,
преподавател в Университет „Проф. д-р А. Златаров”-Бургас**

I. Данни за конкурса: Д-р Ивелина Аврамова Ефтимова е единствен кандидат в обявения конкурс. Конкурсната процедура е надлежно спазена и съответства на ЗРАСРБ и на Правилника за приложението му в Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”.

Компетенциите, придобитите научни степени и академични длъжности на кандидатката д-р Ивелина Ефтимова са адекватни на изискванията, заложен в съответната нормативна уредба. Представената научна продукция, с която тя се включва в конкурса, съответства по своите качествени и количествени измерения на заложените в уредбата стандарти.

II. Данни за кандидата: Единствената участничка в конкурса, д-р Ивелина Ефтимова, има сериозна научна биография. Целият ѝ трудов път е свързан с академичните структури на Университета, в който работи понастоящем и който е обявил конкурса за заемане на академичната длъжност. От 2001 до 2006 г. тя е докторант в Шуменски университет ”Епископ Константин Преславски”, а след това до настоящия момент – преподавател в него. От 2009 до 2011 г. заема длъжността „асистент” в Катедра „История и Археология”, а от 2011 г. до настоящия момент е гл. асистент в същата катедра.

Кандидатката има отлични лингвистични компетенции по английски език, което очевидно ѝ дава предимства както при ползването на чуждоезична

научна литература, така и при превеждането ѝ на български език, а също и при участие в задгранични проекти и специализации.

В Шуменски университет „Епископ Константин Преславски” преподава дисциплините „Етнология”, „Културна антропология”, „Праистория”, „Етнография на България”, „История на религиите” и „Краезнание”, както и избираемите дисциплини „Етнологички аспекти на магико-религиозните вярвания”, „Миграция и идентичност” и „Остаряването в културата” в бакалавърските специалности „История”, „Археология”, „История и география”, „Български език и история”, както и в магистърските програми „Езиково обслужване на туризма и бизнеса”, „Краезнание”, „Педагогика на обучението по история и география”.

III. Описание на научните трудове на д-р Ивелина Ефтимова.

Още с подготовянето на докторската си дисертация на тема „Gender позиции в българското традиционно семейство” Ивелина Ефтимова заявява интереса си към един определен фрагмент от кръга на етнологичното познание: проблематиката на семейно-родствените отношения и формирането на идентичност у представителите на различните полови и възрастови групи в традиционната българска култура. Тя защитава успешно своя дисертационен труд и получава научната степен „Доктор“ по научната специалност „Етнография”, за което притежава Диплома № 31299/19.04.2007 г. Впечатляваща е верността на кандидатката към тази избрана още в началото на научния ѝ път насока на изследователски интереси и трайното натрупване на научна продукция именно в тази сфера на Етнологията.

Научните текстове, с които Ивелина Ефтимова участва в конкурса на академичната длъжност „Доцент“ са следните:

1. **Хабилитационен труд – монография** „Етнологички аспекти на старостта и остаряването в българското общество. (От традиция към модерност)”, Шумен. Унив. изд. „Епископ Константин Преславски”, научен редактор М. Златкова, ISBN 978-619-201-586-2. Трудът е иновативен за българската етнология, предвид това, че в нея почти отсъстват научни изследвания върху културологичните понятия за възрастта въобще, а за старостта те са още по-малко. По своите методологически характеристики той представлява едно емпирико-теоретично изследване на социо-антропологичните

рефлексии на третата възраст както върху самите нейни „носители”, така и на тяхното възприемане от другите възрастови групи. Нещо повече, трудът е и едно лонгитудно проследяване на съществените промени, които се извършват в обществените нагласи към възрастните хора при един от най-драстичните „преломи” в българското общество през последните почти две столетия – преходът от традиционност към модерност. Защото този преход, освен „революция” във всички останали сфери на социалния живот, довежда и до тотална инверсия в аксиологичните и морално-етичните нагласи към старите хора и тяхното „право” на пълноценен живот.

Ивелина Ефтимова е акумулирала богат теренен материал, който ѝ дава възможност да ексципира изводи както за аксиологизацията на старостта и старците в традиционното общество, така и за negliжирането и дори – дискредитирането им в модерното време. Заедно с това тя обглежда появата и развитието на особените форми на обединение и социо-културно подпомагане на хората от третата възраст у нас, каквито са пенсионерските клубове и други организации, консолидиращи и осмислящи съществуването на възрастните у нас, които вече не могат да бъдат полезни на обществото с трудов принос, но би следвало да имат възможност за достойно и смислено прекарване на своето свободно време, макар с малкото средства, които им отрежда държавата.

Изследването на Ивелина Ефтимова безспорно е интересно и преди всичко полезно четиво както за специалисти – етнологични и антрополози, за студенти и докторанти, интересувани се от тези аспекти на хуманитаристиката, така и за много по-широк кръг читатели, за които понятията за възраст не са обвързани единствено с биологичните промени, а и с променливите социални и ценностни аспекти на човешката и в частност – на българската култура.

2. Статии: Кандидатката се представя за участие в конкурса с 23 броя научни статии. Почти всички те са разположени в онова етнологично русло, където най-ярко са заявени и разгърнати нейните научни интереси и компетенции – половата и възрастовата идентичност и семейно-родствените отношения в традиционното патриархално общество, съпоставени със същите отношения, но вече в модерната епоха у нас. Условно кратките научни текстове на Ивелина Ефтимова могат да бъдат разграничени в няколко групи, според своята тематика:

а/ Статии, изследващи в темпорален развой проблематиката на третата възраст у нас. Сред тях са „Остаряването и модернизацията в българското общество в края на XIX – първата половина на XX век” (2021); „Нямахме много, но имаше спокойствие“. Остаряването през социализма в динамиката на автобиографично-институционално-общественото взаимовлияние” (2019); „Художествените занаяти след пенсиониране – хоби и/или бизнес“ (2019); „Етноложки аспекти на остаряването в българската традиционна култура” (2018); „Конструиране на джендър позиции в семейството и семейно-наследствените правоотношения (XIX – нач. на XX век)” (2017); „Теоретични и методически предизвикателства в етносоциологическото изследване на остаряването”; „Влиянието на игрите и играчките върху изграждането на традиционните „женски” и „мъжки” модели на поведение в българската традиционна култура” (2011); „Изграждане на индивидуалните полови разлики при момичетата и момчетата по време на социализацията им в семейството”; „Отражението на традиционната представа за „мъжка” и „женска” работа върху изграждането на половите (gender) позиции в българското традиционно семейство” (2007).

В тях се анализира и интерпретира оформянето на половите (gender) позиции в семейството, както и социалните стереотипи за тях, разглеждат се аспекти на адекватни теоретични и методически възможности на социологията и етнологията, в изследването на феномена *остаряване*. Тази група статии практически е едно лонгитудно изследване на социалното разбиране за остаряването и старостта в два различни типа култура: традиционната и индустриалната, на промените в статуса на възрастните хора в края на XIX и първата половина на XX век в българското общество. Във всички тези статии обединяваща изходна опция е презумпцията, че естественият процес на остаряване, присъщ за всички живи организми, се възприема и интерпретира от хората според техните културни стереотипи и нагласи, усвоени в хода на социализацията и обусловени от типа общество и култура.

б/Статии, изследващи социалните институции, обединяващи старите хора у нас и осмислящи отчасти живота и битието им. Такива са статиите: „Пенсионерските клубове: полезна за остаряването формална форма на неформални отношения” (2020); „Награждаването и наградите в пенсионерските

клубове” (2019); „Автентичният фолклор като символ на българската идентичност: из репертоара на певческите групи към пенсионерските клубове (2020); „Българските традиционни календарни празници и обичаи в годишните планове за културно-масовата работа на пенсионерските клубове” (2018). Тази група статии проследява създаването и историческия развой на една от основните институции у нас, посветени на организирането и социализирането на хората от третата възраст – Съюза на пенсионерите и неговите териториални поделения – клубовете на пенсионерите. Тези институции са изследвани като един от начините за преодоляване на част от проблемите (колкото лични, толкова и социални) на хората след пенсиониране у нас. Те са анализирани като общоприета и вече утвърдена форма на израз на уважение, признание и оценка на приноса на възрастните в общата структура на обществото, а също и като полезно за самите тях осмисляне на свободното им време чрез различни културни, туристически и общественополезни дейности.

в/Статии, посветени на изследването на етническата и други форми на идентичност в българското общество. Сред тях са: „Тенденции в развитието на културния туризъм в община Върбица” (2016); „Миграция и промени в социализацията и джендър модела при българските мюсюлмани (по материали от Шуменско и Разградско) (2015); „Материализиране на културата: съвременно състояние на традиционните занаяти и домашни дейности сред българските турци (по материали от с. Тушовица, Върбишко) (2014); „Теоретични аспекти в конструирането на етническата идентичност” (2013); „Викаха ми “турския българин”: конструиране на етническа идентичност (по материали от с. Ясенково, Шуменско) (2012); „Ролята на девическото образование в годините след Освобождението (по материали от гр. Шумен)” (2008); „Komünist partisinin ideolojisi ile realite arasinda – Razdgrad’in yerel basininda “öteki” (2019); „Identity, Shifting Borders and Migration: Everyday Experiences among” (2015); „Different neighbors – different borders. – in: Venets: The Belogradchik” (2015); „Construction of identity in living together with “others”. Case study in Tushovitsa village” (2010).

Тези научни статии интерпретират периферна проблематика, която обаче е свързана с устойчиви валенции с основната доминанта в научните интереси на Ефтимова: релациите между етническа идентичност и политика, етническите

нагласи и „чертаенето на граници” на различие във всекидневието, джендър-позициите в мюсюлманските общности в България, представите за значимостта на образованието на подрастващите, формиращи се в различните времеви диапазони в българското общество, представите за свободното време и развлеченията сред отделните общности у нас и т.н.

Целият обем от научни статии на д-р Ефтимова е публикуван в научнорецензирани колективни монографии, научни сборници и авторитетни научни списания, някои от които – издавани в чужбина.

IV. Други научни реализации на д-р Ивелина Ефтимова

1. Цитирания и позовавания. Д-р Ефтимова е посочила 12 броя цитирания на нейни научни трудове. Сред тях 5 са в монографии с научно рецензиране, 7 – в нереферирани издания с научно рецензиране.

2. Участие в научни проекти. Кандидатката има общо 12 участия в научно-изследователски проекти. Участник е в един международен и три национални научни проекта, както и в 8 вътрешноуниверситетски. Член е на няколко издателски колектива на научни издания.

Двукратно е представяла Университета, в който работи, с чуждестранно участие по програма „Еразъм +”: в периода в 24-30 октомври 2016 г. в Университета на град Лодз, Полша и в периода 2-6 март 2020 г. в Университета “Osmangazi” в гр. Ескишехир, Турция.

3. Научно менторство на студенти. До настоящия момент Ивелина Ефтимова е била научен ръководител на шестима успешно защитили дипломанта в университета, в който работи, научен рецензент е на двама и научен консултант на петима студента, подготвени за студентски научни изяви.

V. Заключение и препоръки. Обглеждането на научната биография, научната продукция и другите научни реализации на д-р Ивелина Ефтимова дава основание за положителна оценка на нейните научни усилия. Този факт, както и увереността в стриктното спазване на конкурсната процедура съобразно регулиращата нормативна уредба, ми дават основание да изразя становище: на д-р Ивелина Ефтимова да бъде присъдена академичната длъжност „Доцент” в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.1 Социология, антропология и науки за културата (Етнография – Българска етнология). Убедено препоръчвам и на останалите

колеги, включени във високоуважаемото Научно жури на конкурса да дадат своя положителен вот за д-р Ивелина Аврамова Ефтимова.

01.09.2022 г.

Проф. д.и.н. Диана Радойнова